No. 38. Donderdag 20 September 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Coöperatie in Nederl.-Indië.

In mijn boekje „Een en ander over Coöperatie in N.-Indië '08—'17" werd gewezen op de Verbruikscoöperatie van S.S.-personeel en daarover een en ander aangehaald uit het officiëele Verslag der Staatsspoorwegen over 1915. Daarna kwam ik eerst te weten, dat deze Vereeniging een Orgaan heeft met den titel: „De Coöperatie", maandblad voor de Verbruikscöoperatie van S. S.-personeel. Dit is, en kan ook niet anders zijn, dan een bescheiden periodiek, een mager papieren kind. Maar wat niet is, kan worden; in Rochdale o.a. is men in 1847 nog veel kleiner begonnen en denkt daar thans nog niet aan volgroeid zijn en stilstand. Ik kreeg onlangs van den heer Hegt, notariëel gemachtigd agent en vertegenwoordiger dier Indische Vereeniging, een drietal nummers van het orgaan, n.l. dat van 15 December '16 (tweeden jaargang), 15 Maart en 15 April (derden jaargang).

Het is het eerste in Indië, speciaal aan coöperatie gewijd blad, dat mij onder de oogen gekomen is. Van elk dezer drie nummers wordt meer dan de helft ingenomen door de prijscourant. Wat den tekst betreft, kan het van belang zijn, uit het December-nummer het navolgende over te nemen:

„Rechtstreeksche import van goederen uit Europa.

„Dank zij elders in dit blad bedoelde overeenkomst met een der Soerabajasche banken, kunnen wij thans, zonder financieel bezwaar, rechtstreeks, op groote schaal, goederen uit het buitenland betrekken. Nu treft het hier gelukkig, dat juist thans onze secretaris, de heer A. Hegt, met verlof naar Europa gaat. Hij vertrekt reeds begin Januari 1917. Het bestuur heeft — in overleg met de commissie van toezicht — deze gelegenheid met beide handen aangegrepen om onzen secretaris notarieele volmacht te verstrekken voor het aanknoopen van relaties met de groot-inkoops-coöperaties in Europa in de eerste plaats en zoo noodig ook met particuliere fabrikanten. De heer Hegt heeft in opdracht om aan de hand van de omzet-cijfers der verschillende buitenlandsche artikelen, welke wij verkoopen, op uitgebreide schaal bestellingen te doen. Wij kennen den heer Hegt als een uiterst voorzichtig zakenman, die met de grondige kennis, welke hij bezit van de behoeften en de inrichting onzer vereeniging, voor een dergelijke opdracht, alle noodige eigenschappen bezit.

„Wij stellen ons van de resultaten van den arbeid van onzen secretaris zeer veel voor. De winsten van importeurs in Indië en groothandelaren in Europa, zijn niet gering te schatten en wanneer wij deze tusschenpersonen geheel zullen hebben uitgeschakeld, zal dit voor onze vereeniging van buitengewoon groot voordeel zijn. Eerst dan — als wij als het ware één groot geheel uitmaken met de coöperatieve beweging in Europa — zullen wij den S. S.-verbruikers in Indië in de gelegenheid hebben gesteld te profiteeren van de reuzen-organisaties op dit gebied in het buitenland. Er bestaat bijna geen artikel of de Engelsche groot-inkoopsvereeniging bijv. is in staat het te leveren, meerendeels zelfs uit hare eigen fabrieken, tegen prijzen, die zelfs aanmerkelijk lager zijn dan die, welke de importeur in Indië aan zijn Europeesche leveranciers betaalt.

„Het groote voordeel van de reis van den heer Hegt is vooral gelegen in de omstandigheid, dat hij in staat zal zijn zelve de artikelen, de verpakking en de kwaliteit er van, persoonlijk te onderzoeken, hetgeen voor ons een tijdsbesparing beteekent van vele maanden en in sommige gevallen zelfs van jaren. Een kleine bespréking ter plaatse zal in vele gevallen een langdurige correspondentie en het sturen van kleine proefzendingen overbodig maken.

„Bovendien zal de heer Hegt ook in andere opzichten nuttig werk kunnen doen door een studie van de inrichting der coöperaties in Europa, waaruit voor ons nog heel wat te leeren valt. Het bestuur wenscht hem een voorspoedige reis en een aangenaam verblijf in de negri blanda. Het heeft de vaste overtuiging, dat die reis in alle opzichten vruchtdragend zal zijn".

Dit kan dus eenigszins als eerste stap gelden op den weg der verwezenlijking van wat ik in begin 1913 schreef in „Over Coöperatie en de beteekenis daarvan voor Ned. Indië"....

„Hierbij sluit zich heel logisch aan de toevoeging van een, uit eigen aanschouwing, met Indische toestanden en eischen volkomen bekend persoon, als raadsman omtrent de voor Indië bestemde van de Handelskamer te betrekken waren".

Nu lijkt het mij het meest redelijk toe, indien men van dezen zelfden persoon partij zou kunnen trekken als gevolmachtigde van andere Indische Coöperatieve vereenigingen; hoe meer hoe beter, mocht het niet mogelijk zijn, dat één persoon meerdere dusdanige volmachten krijgt, dan is tusschen een eventueel twee- of meertal personen zeer gewenscht het plegen van gemeenschappelijk overleg, het werkzaam zijn in onderlinge verstandhouding.

Verder bevat dat nummer van het orgaan o.a.:

„Goedkeuring Statuten.

„In April 1916 boden wij de op de Algemeene Vergadering van 13 Februari tevoren goedgekeurde statuten de Regeering ter goedkeuring aan.

„Nadat in October j.l. eene herinnering was verzonden, kregen wij van den Directeur van Justitie bericht, dat in verband met de onlangs in werking getreden ordonnantie betreffende coöperatieve vereenigingen in Nederlandsch-Indië, de statuten notarieel moeten worden verleden. Dit heeft onlangs plaats gehad, zoodat de goedkeuring der statuten en de erkenning onzer vereeniging als rechtspersoon binnen kort kan worden tegemoetgezien."

Voorts bevat het een stukje over de uitbreiding van de verdeelplaats, ten onrechte „toko" (winkel) genaamd, te Soerabaja; in verband daarmee de noodzakelijkheid van de positieregeling van het steeds grooter wordend personeel, de invoering van kasregisters.

Het nummer van 15 Maart '17 bestaat slechts uit één krachtig partijkiezend hoofdartikel met het opschrift „Tokohouders en Coöperatie", dat echter niet gedocumenteerd is. In zijne gevolgtrekkingen komt het zeer veel overeen met de door Riemens en Wibaut uitgesproken reden op het Nederlandsch Coöperatief Congres van dit jaar; die gevolgtrekkingen zijn zeer scherp geformuleerd en in allesbehalve vriendschappelijken, maar juist vijandig-spottenden toon gesteld aan het adres vooral van de meer beschaafde groothandelaren en fabrikanten met diploma's van handelsscholen

en academische opleiding, die niet ,,evenals de ruwe, meerendeels onontwikkelde kleinhandelaren'' — bedoeld zijn de groente- en aardappelhandelaren van Amsterdam in verband met de opstootjes van 1917 aldaar — ,,m e t g e w e l d trachten te beletten, dat het publiek zich buiten hen om van levensmiddelen voorziet: ,,Men ziet, de grootfabrikanten en groothandelaren zijn goede, rustige staatsburgers, die nooit geweld gebruiken om het publiek hun winsten te laten betalen; op deze wijze gaan ze voort, de groote massa in alle landen der wereld uit te mergelen''.

,,Hoe lang nog?''

,,Tot de geweldige strijd zal zijn uitgestreden tusschen hen, die als parasieten leven op het overige overgroote deel der maatschappij eenerzijds en de coöperatie der verbruikers, de Vakvereenigingen en de Staatsmacht anderzijds.''

Vooral acht ik karakteristiek, dat de zich met A. W., vermoedelijk de Voorzitter, W e e b e r, — teekenende schrijver van dit stuk, spreekt van ,,de Staatsmacht''. Daarover heb ik mij ook uitgesproken en ben in '13 tot de tweeledige gevolgtrekking gekomen, dat waar mogelijk de Overheidsopdrachten en bestellingen (Staat, Provincie, Gemeente, Waterschappen) moesten geschieden bij groot-inkoopvereenigingen, verkoopkantoren van Productieve Coöperaties, zooals b.v. de Zuivelbond (bl. 54), en in 1917, dat de Overheden moesten zijn pro-coöperatie en dienovereenkomstig eene doeltreffend-rationeele coöperatie-politiek moesten voeren en haar begunstigen.

Het nummer van 15 April bevat een beredeneerd overzicht van het boekjaar 1916. Op eind '14, '15, '16 was het aantal leden achtereenvolgens 523, 1151, 1972. De omzet bedroeg op / 1900 na 4 ton. Het is te betreuren, dat er dan ook aan niet-leden werd verkocht en wel voor ruim een achtste gedeelte; terwijl de verkoop op crediet, hoewel vrij beduidend n.l. tot een bedrag van ruim / 322.000, niet zoo bedenkelijk moet worden geacht, blijkens den post van nog te vorderen van debiteuren: /1455.56. Het geheele kapitaal, bestaande uit inleggelden, obligatiegelden en reservekapitaal is bijna /40.000 groot. De bruto winst is pl.m. / 12.000 en daarvan zal aan de leden / 8400 of minder dan 3 pCt. worden uitgekeerd. De bedrijfskosten beliepen ruim / 33.000 of 8.4 pCt. van de geheelen omzet. De bruto winst bedroeg 6 pct.

De slotwoorden luiden: ,,Intusschen meent het bestuur met voldoening op het afgeloopen jaar te mogen terugzien. Gezien de vele mutaties onder het personeel der vereeniging en de voortdurende zorg om telkens weer geschikte personen te vinden voor de opengevallen betrekkingen naast den snellen groei van den omzet, die telkens weer bijzondere maatregelen noodig maakte, mag het wel voldoening wekken, dat de zaken nog zoo goed hebben gemarcheerd als het geval blijkt te zijn geweest. Het bestuur meent, dat dit vooral te danken is aan het beleid, het organisatietalent en de zakenkennis van onzen huidigen administrateur, den heer C l u w e n. Deze toonde zich in den waren zin des woords een zakenleider.''

Wat nu de officieren van het Indische Leger betreft, mede door de aansporingen en bemoeienissen van den oud-kapitein, H. J. V e r m e e r, thans redacteur van het koloniaal politieke maandblad der Vrijzinnig-Democraten, is tot stand gekomen: D e N e d e r l.-I n d i s c h e O f f i c i e r s-v e r e e n i g i n g; deze geeft sinds 1915 een vrij lijvig maandblad uit onder den naam ,,O r g a a n d e r N. I. O. V.''. No. 2, 3 en 5 van den eersten Jaargang bevatten een drietal artikelen over ,,C o ö p e r a t i e'' van inlichtend-verhalenden aard; en ze deelen de bekende feiten en uitkomsten der Britsche en Nederlandsche beweging mede; zij hebben ten doel het tot dusverre vrij verborgen en in militaire kringen bijkans onbekende plantje aan de krijgslieden te toonen en bij hen bekend te maken als inleiding voor eene propaganda voor coöperatie; dit zou, zooals de schrijver, de heer G r u y s, zegt ,,mijnen oud-kameraden van het Indisch Officierscorps bij het beramen van hunne plannen tot verbetering van hunnen economischen toestand van dienst kunnen zijn.''

Op de basis van deze drie artikelen bevat No. 9 een belangwekkende voordracht door den kapitein J. K o s m a n te Koetaradja gehouden, waarin hij uiteenzet, hoe, met Soerabaja als steunpunt, eene coöperatieve onderneming voor de officieren zoude moeten worden opgezet. Hij geeft vrij vele details aan, zonder te diep op de zaak in te gaan en besluit aldus: ,,hier in alle onderdeelen de werkzaamheid der C.V. na te gaan, heeft niet voorgezeten en zou geen zin hebben. Waar de N. I. O. V. dat onderwerp op haar programma van actie heeft staan, twijfel ik niet aan de goede voorbereiding en uitvoering binnen korten tijd. De leerzame artikelen van den heer P. G. G r u ij s hebben reeds velen ingewijd en deze bespreking heeft slechts ten doel eenige nadere beschouwing en het opwekken tot zin voor coöperatie, aangezien bij mij de overtuiging heeft post gevat, dat de officier het langs dien weg in eigen hand heeft zijn finantieele positie ernstig te verbeteren en wij door samenwerking veel, zelfs heel veel kunnen bereiken''.

No. 10 bevat een stuk over V e n d u v e r e e n i g i n g e n: een stelsel van wederkeerig hulpbetoon, dat slechts heel ver verwant is aan coöperatie.

De nummers 13 en 14 bevatten doorwrochte bijdragen van den kapitein J. J. R i e l; het eerste gedeelte behandelt alles, wat in verband met het reeds gepubliceerde door de heeren Gruijs en Kosman nog van belang kan worden geacht. Het is vrij omvangrijk en bestaat uit: A. I n l e i d i n g. B. A l g e m e e n e k e n m e r k e n v a n C o ö p e r a t i e, verschil met andere instellingen op sociaal gebied, waarmede coöperatieve instellingen de meeste overeenkomst vertoonen. C. I n z i c h t i n d e n s t a n d v a n h e t b e d r ij f v a n i n N e d.-I n d i ë b e s t a a n d e c o ö p. v e r b r u i k s v e r e e n i g i n g e n; vergelijking van de exploitatie van zoodanige vereenigingen met gewone winkelneringen; beginselen van exploitatie. Voorts de interne aangelegenheden n.l.: I. de wettelijke grondslag; II. het doel; III. de leden; IV. het bestuur, de raad van commissarissen (commissie van toezicht) en de ledenvergadering; V. het kapitaal der vereeniging; VI. de oprichting; VII. de exploitatie; VIII. verdeeling van de winst. Slotwoord. No. 1 van den tweeden Jaargang geeft er een vervolg en slot op door de redactie, samengevoegd met: Ontwerp-statuten en huishoudelijk reglement van de Coöperatieve Verbruiksvereeniging voor officieren te Koetaradja door den kapitein-intendant I. Kosman; de heer J. J. Riel had n.l. ongeveer gelijktijdig de ontwerp-statuten voor en eene begrooting van een te Bandoeng op te richten coöperatieve verbruiksvereeniging ontvangen; deze twee ontwerpen zijn, wat de statuten betreft, artikelsgewijs op gelijke hoogte aan weerszijden van de scheidingsstreep gedrukt. Een sympathieke en achtenswaardige arbeid van deze twee mannen.

In het artikel van I. Kosman treft deze zinsnede: ,,Van den heer F a u b e l, gepensionneerd hoofdintendant te Den Haag, ontvangen we bericht, dat te 's-Gravenhage een kantoor is opgericht, dat zich belast met de Indische zaken in den meest uitgebreiden zin, orders uitvoert op elk gebied enz., enz. Alle bestellingen, die belanghebbenden in Indië in Holland willen doen, kunnen aan dat kantoor gericht worden. Men heeft daardoor het voordeel, dat men zich niet tot verschillende adressen behoeft te wenden. Het kantoor combineert de orders en kan daardoor billijke prijzen bedingen. De heer Faubel is een der directeuren van bedoeld kantoor. De coöp. verbr. ver. te Koetaradja zal zich voor hare bestellingen met genoemd kantoor in betrekking stellen, daar zulks het voordeel biedt, dat wij onze bestellingen bij een instelling doen, die weet wat wij noodig hebben en welke artikelen speciaal voor Indië geschikt zijn. De secretaris van den Ned. Coöp. Bond vestigde nog onze aandacht op de ,,Handelskamer''.

Ik mag niet verzuimen melding te maken van een artikel van K o s m a n in No.13 over de wettelijke regeling op de coöperatieve vereenigingen in Nederl.-Indië, hetwelk aldus begint:

,,De voordracht over Coöperatie door o.g. in de Vergadering der Afdeeling Koetaradja in Mei j.l. gehouden en opgenomen in het ,,Orgaan'' No. 9, bevat een onjuistheid, die herziening behoeft. Op bl. 15 wordt n.l. gezegd, dat Indië in tegenstelling met het Moederland eene wettelijke regeling voor de C. V. mist.

Dat is onjuist! Inderdaad werd bij K. B. van 7 April 1915 No. 29 eene wettelijke regeling voor de C. V. in Ned.-Indië getroffen en afgekondigd in het Ind. Staatsbl. No. 431 van 1915, doch met de beperkende bepaling, dat deze regeling eerst op een nader door den Gouv.-Gen. te bepalen dag in werking zou treden. Deze dag is ondertusschen bepaald op 1 Augustus j.l., nadat bij Stsbl. No. 444 van dit jaar het notaristarief in verband met bedoelde verordening werd gewijzigd en bij het volgend Staatsbl. No. 445 het model-register voor de C. V. werd vastgesteld.

Aangezien de N. I. O. V. ernstig streeft naar de oprichting van C. V., zal het, naar het mij voorkomt, voor hare leden van belang zijn te vernemen, aan welke rechtsregelen de C. V. volgens dit Koninklijk besluit gebonden is. Het zij mij dus vergund, aan de hand van hetgeen Mr. B e g u i n in het ,,Tijdschrift voor het Notariaat'' daarover schreef, op de voornaamste artikelen van de nieuwe verordening eenige beschouwingen te leveren''.

No. 14 bevat een kort stuk van K o s m a n naar aanleiding van een rondschrijven van het bestuur der Afdeeling Koetaradja van de N. I. O. V. van September '16, waarin voor het statuaire begrip van ,,het behartigen van officiersbelangen'' te veel het oog zoude zijn gericht op ,,vermeerdering van inkomsten'', terwijl als zeker even machtig middel, om onzen economischen toestand te verbeteren, ,,beperking van uitgaven'', weinig of geen belangstelling verwierf''.

No. 1 van den IIIden Jaargang bevat een artikel, dat men kan rekenen te behooren tot het gebied van Crediet-coöperatie dan wel van Woekerbestrijding, met den titel ,,Voorziet een eventueel op te richten voorschotbank voor Officieren in een bestaande behoefte?''

No. 3 (Maart 1917) geeft een vrij kort artikel ,,nogmaals Coöperatie''; het begint aldus: ,,De afleveringen 13 en 14 van het Orgaan van de N. I. O. V. bevatten opstellen over coöperatie van den kapitein J. J. R i e l. Het doet werkelijk genoegen te constateeren, dat het bevorderen van een der vele officiersbelangen eindelijk eens het tot-daden-komen benadert''. Met ijver bepleit hij, in afwijking van den heer Riel, eene meer centrale organisatie: er behoeft niet nader op ingegaan te worden; van gewicht acht ik deze zinsnede aan het slot: ,,de officiers C. V. V. zou zich verder met de andere in Indië bestaande C. V. V. kunnen aansluiten tot de vorming van een groote Inkoopsvereeni-

ging, die betrekkingen onderhoudt met de in Europa bestaande gelijksoortige vereenigingen en die de belangen behartigen gaat van de in Indië aangesloten C.V.V. De bestellingen in grootere hoeveelheden door deze t. b. v. de aangesloten vereenigingen gedaan, zal mede een gunstigen invloed uit kunnen oefenen op den inkoopsprijs der verscheidene artikelen.

In No. 9 had zich de kapitein Kosman aldus hierover geuit: ,,Het zal vermoedelijk ook in de toekomst noodig zijn, dat te Soerabaja een Centrale Instelling gevestigd wordt, waarbij verschillende C.V. zijn aangesloten. Sinds de oprichting van een kantoor in Nederland zal onze vertegenwoordiger van de N.-I. O.V. aldaar stappen in die richting moeten doen. In hoeverre aansluiting met de Handelskamer, waarvan de heer Gruys ons het belang zoo duidelijk heeft geschetst, is te verkrijgen, zal aan het beleid van onzen vertegenwoordiger in het Moederland moeten worden overgelaten. Maar zeker zullen wij ons bij den Ned. Bond moeten aansluiten, van waaruit de Coöperatiebeginselen worden geleid en waar alle mogelijke voorlichting wordt gegeven.

Het ,,Nieuws van den Dag van N.-I." van 23 April deelt mede, dat op den 12den door de afdeelingen Bandoeng en Tjimahi een C.V.V. is opgericht met 248 tegen 28 stemmen. ,,Is de Coöperatie te Bandoeng en Tjimahi plaatselijk geslaagd dan is de weg geëffend, om die plaatselijke vereeniging uit te breiden tot een Centraal-Depôt, van waaruit ook in de andere garnizoenen filialen kunnen worden opgericht," zoo zegt de toelichting.

Er is dus ontegenzeggelijk in Ned.-Indië roering en werking; en dat is wel verblijdend; maar slechts tot zekere hoogte: er blijkt zich te zullen voltrekken eene ontwikkeling van zaken, waartegen ik reeds in 1912 gewaarschuwd heb in den ,,Suikerbond", vakblad van het personeel op suikerfabrieken werkzaam, met deze woorden: ,,Er zijn stemmen opgegaan van lieden, die meenden, dat de Coöperatieve aansluiting en toenadering moest worden bewerkstelligd en verkregen alleen tusschen vak- en beroepsgenooten onderling. Dit is, het behoeft geen betoog, geheel onjuist, dwaas en onredelijk, dus geheel te verwerpen en af te wijzen; het zou beteekenen een arbeiden langs lijnen van den grootsten weerstand, dus met het geringste nuttige effect. Dus geen federatieve of corporatieve, waar uitsluitend locale en later regionale samenvattingen; dus vereenigingen waarin vogels van de meest diverse en uiteenloopende pluimage, voor welke als voorwaarde van toetreding alleen moet gelden, de ernstige bedoeling en het stevige voornemen, om werkdadig en perpetueel bestellend lid te zijn.

Het voorbeeld van zulk eene vereeniging is die van Medan, en eenigszins de vroegere ,,Onderlinge" te Batavia. Maar ik koester de hoop en verwachting, dat zooals zoo vaak ook hierin verscheidene wegen naar Rome leiden; dat zich zelfs nog andere beroepsgroepen coöperatief zullen organiseeren op het voorbeeld van het personeel der S.S. en der officieren. Maar dan is het toch dringend en onvermijdelijk zaak, dat én hunne Centralen in Indië én zelfs de plaatselijke organisaties zich hoe eerder hoe liever verstaan omtrent samenwerking; en deze worde beschouwd als eerste stap tot ineensmelting en liefst als beginkern van eene gemengde plaatselijke vereeniging. Hetzelfde geldt ook voor eenen vertegenwoordiger in Europa.

Intusschen acht ik het van véél belang, dat de groote lichamen, wier geëmployeerden verbruiksartikelen in het groot bestellen, zooals b.v. te Moeara Enim en Pangkalan Brandan, dit ook zooveel mogelijk doen bij of door de Handelskamer.

Bij de opgave van literatuur over de Coöperatie in Ned.-Indië, opgenomen in mijne bovenaangehaalde brochure, moet nog worden gevoegd: Het mindere welvaartonderzoek, speciaal ,,Economie der Dessa" en ,,Stemmen over de Laksheid van den Javaan.

E. L. K. SCHMüLLING.

Persoverzicht.

Een benoeming.

Onder dit opschrift hoofdartikelt de ,,Nieuwe Rott. Crt." in haar Avondblad C. van 17 dezer o.m.:

Bij Koninklijk Besluit is tot voorzitter van den Indischen Volksraad benoemd dr. J. C. Koningsberger, thans directeur van 's lands plantentuin te Buitenzorg.

Een benoeming, die veel belangstelling en vermoedelijk ook wel eenige bevreemding zal wekken.

Veel belangstelling: de Volksraad toch is een lichaam met welks schepping een nieuw tijdperk voor Indië kan gerekend worden te beginnen.

Hoewel wij geenszins voornemens zijn kritiek op deze benoeming te oefenen, kunnen wij toch niet ontkennen, dat zij geschikt is om bevreemding te wekken. Dr. Koningsberger heeft zich, voor zoover ons bekend is, nog nimmer op het terrein der politiek bewogen; al moge hij ook uitnemend op de hoogte zijn van de economische behoeften des lands en van de bevolking, al zou hij ook als directeur van landbouw wellicht op zijn plaats zijn geweest, zoo was er tot dusver geen reden om in hem de eigenschappen te vermoeden, welke aan een groot leider en initiator op staatkundig gebied moeten zijn.

Een moeilijke, uitgebreide, in menig opzicht vermoedelijk ook een ondankbare taak wacht den eersten voorzitter van den Volksraad. Hij zal een, wat de Engelschen noemen ,,uphill fight" te strijden hebben. De Volksraad wordt van vele zijden vrijwel als een minderwaardige instelling, een soort misbaksel beschouwd, een vertegenwoordiging, die feitelijk geen vertegenwoordiging is, een ,,raad" van een ,,volk", dat niet bestaat. De voorzitter moet het lichaam door dat moeilijke stadium heenhelpen, er voor zorgen, dat het de plaats komt in te nemen, het gezag verkrijgt, die het in de staatsgemeenschap toekomen. Aan den eenen kant zal hij den ijver van de leden moeten temperen, die overdreven en onvervulbare eischen komen stellen en aan den anderen de instinctieve pogingen — die niet zullen uitblijven — van de zijde der Regeeringsbureau's moeten weerstaan om den Raad ,,klein te houden." De rechten van den Raad zal hij moeten helpen vaststellen en handhaven; van hem zal het grootendeels afhangen, of de arbeid, welken de Raad verricht, werkelijk van vruchtbaren aard zal zijn.

Werk ligt hier voor den boeg voor een persoonlijkheid van den eersten rang!

Laat ons de hoop uitspreken, dat de heer Koningsberger zoo iemand zal blijken te zijn.

* * *

Het ,,Alg. Handelsblad" van 14 dezer vestigt de aandacht op het volgende:

,,Het Weener Corr. Bureau meldt, dat de ,,Neue Freie Presse" een artikel bevat, waarin gewezen wordt op den moeilijken toestand, waarin Nederland zich tengevolge van den oorlog bevindt, met het oog op zijn koloniaal bezit. Het blad verwijt echter daarbij naar een officieel verslag, dat bij het Australisch parlement omtrent de toestanden in Nederlandsch-Indië werd ingediend en waarin met grooten lof wordt gewaagd van de wijze, waarop het bestuur daar wordt gevoerd. Zoo werd er op gewezen, dat der inlandsche bevolking het bezit van de beste gronden bleef verzekerd, dat groote sommen werden besteed voor de oprichting van hospitalen en van duizenden scholen voor de inlandsche bevolking.

Het verslag besluit met de verklaring, dat der Nederlandsche heerschappij geen grooter lof kan worden toegezwaaid dan door de vaststelling, dat de inlandsche bevolking onder Nederlandsch bestuur van 4 tot meer dan 33 millioen zielen is aangegroeid. Het zal moeilijk vallen om in de geheele koloniale geschiedenis meer lofwaardige uitkomsten te vinden.

De ,,Neue Freie Presse" voegt hieraan nog een en ander toe en besluit dan:

Holland bereikte in zijne koloniën uitkomsten, die in economisch en ethisch opzicht, eene plaats in de voorste rij innemen. Het kostbaar bezit is natuurlijk het voorwerp van begeerige wenschen, maar de internationale moraal is wel, ondanks alles, te ver voortgeschreden om toe te laten, dat Holland duurzaam daarvan zou worden beroofd. Het zou vergeefsch werk zijn, indien de Entente zoude trachten om Holland, door de bedreiging dat men het anders de koloniën zou ontnemen, te dwingen om tot de Entente toe te treden. Holland blijft standvastig."

* * *

De ontdekkingsreiziger Papo Koppensneller naar Europa.

V. d. P., een onder-de-streper van het H.bl., is in het gelukkig bezit geraakt van een verslag, door den ontdekkingsreiziger Papo Koppensneller uitgebracht aan het Aardrijkskundig Genootschap der Papoea's afdeeling van den kampong Domande op Zuid-Guinea.

Een gedeelte nemen wij over:

,,......Alvorens u iets van mijn bevindingen en indrukken mijner reis naar de binnenlanden van Europa mede te deelen, zeg ik de H.H. leden hartelijk dank voor de financieele en moreele hulp mij betoond. Mijn reis is buitengewoon geslaagd. In de eerste plaats kan ik een gevoel van diepe deernis met de ongelukkigen, die daar wonen, niet onderdrukken. Geliefde mede-Papoea's, wij moeten die lieden het licht brengen van onze beschaving!

't Zijn evengoed menschen als wij! Van dezelfde beweging, met dezelfde behoeften. Wij mogen hen niet verachten alléén, omdat ze tien eeuwen of meer bij ons ten achter zijn.

Bij éérste aanschouwing valt het inderdaad moeilijk om in hen nog menschen te zien. Maar met des te grooter ontroering werd ik aangegrepen, toen ik diep in hen en verborgen soms onder een laag van dierlijkheid en verwildering, menschelijke neigingen en hartstochten bespeurde.

Hun lichaamsvorm vertoont zoowaar nog eenige gelijkenis met de onze. Ze hebben armen en beenen, net

als wij. Veel kan ik hierover echter niet mededeelen, daar zij het grootste deel van hun lichaam angstvallig bedekken met gewaden, van dieren afkomstig. De geruchten, welke hier omtrent hun huidskleur de ronde deden, kan ik bevestigen, — ze is......wit! Tenminste voor zoover ik dat kon constateeren. In plaats van het mooie diepbruin der Papoea's, hier afgrijselijke witheid, het best te vergelijken met het witte, droefgeestige licht der maan.

Ik heb den kampong Parijs gezien. Ook heb ik de nederzetting Londen bezocht en het vrouwen- en invalidenkamp Berlijn. De hutten, waar alleen de vrouwen en kinderen onder de vijftien jaar slapen, zijn inplaats van naast elkaar óp elkaar gebouwd: voorwaar een zonderlinge bouwtrant! De mannen en de jongelingen zijn nooit in de kampongs, doch jaar in jaar uit in 't veld, vechtende tegen de andere volksstammen.

'k Heb de slagvelden, waar de blinde Europeanen elkaar in vreeselijke vernielzucht dooden, aanschouwd.

Mijn zachtmoedig Papoea-hart heeft getrild bij de gedachte aan de duisternis, waarin deze ellendelingen verzonken liggen."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Gedachten en feiten.

Dit is het hoofd van een nieuwe rubriek in het „Soer. Hbl." door Speurder aldus begonnen: „Gedachten uit het menschelijk brein, die de feiten van den dag omfladderen als het onbestemd gewemel van broze vlindervlucht. Stemmingen van den meditatieven enkeling, die slechts dan het hart der massa treffen, wanneer zij in wisselwerking staan met de alomvattende magisch stuwende kracht, die het evenwicht beheerscht tusschen het zinnelijk waarneembare en het ongeziene, zooals de zwaartekracht de vloeistof in communiceerende vaten. Sprokkelingen uit natuur en samenleving, die met elkaar het dagelijksch wonder van ons leven vormen.

Legio zijn de feiten, nuchtere, naakte, onomstootelijke feiten als even zoovele dolksteken voor het idealistisch gemoed. Als een chaos ligt het gedachtenmateriaal opgestapeld, uit alle windstreken bijeen gewaaid tot een broeiende gistende massa. En een zoekende naar het middelpunt van het hem omringende, naar een houvast, naar een levensmaxime is hij, wiens dwalende geest het omzwerft."

Over die feiten wil Speurder van tijd tot tijd eens met zijn lezers van gedachten wisselen. Hij begint met de bekentenis, dat de zegeningen van den verlichten ethischen geest hem wreedelijk voorbijgaan. Hij ontwaart het beeld van een onvermijdelijke catastrophe, waarin de slagader van ons bestaan zal worden doorgesneden, van karakterloosheid en van verval. Waar in Europa een homogene volksziel de stuwende kracht is naar de zegevierende democratie, daar schijnt dezelfde strooming, door fanatieke en overtuigde ethici in de Indische bedding geleid, een principieele fout, waarvan de gevolgen niet te overzien zijn.

Immers in een koloniaal land is geen sprake van een homogene volksziel, zelfs associatie van Westersche ideeën en Oostersche mentaliteit is niet mogelijk, zoolang het Westersch idee tevens het symbool is van Westersche macht, zoolang een kleine minderheid van Europeanen aan een overgroote meerderheid van Inlanders hun superioriteit opdringen moet om hun aanwezigheid te rechtvaardigen. Of men zich nu op het standpunt der ethici plaatst dan wel de kettersche woorden heerscher en overheerschte in den mond neemt, de waarheid is, dat we ongeroepen in Indië gekomen zijn en de Inlander ons dus als indringers beschouwen moet. Een indringer veronderstelt een verdrongene, twee categorieën van menschen met geheel verschillende belangen en die dus nimmer een homogene volksziel kunnen hebben.

Nog lange jaren zal in Indië als eerste eisch gelden het hoog houden van het gezag. En dat zal onder Oosterlingen allereerst moeten geschieden door macht. En wat zien we?

„De Westerling in dienst van het Oostersch ideaal! De Europeaan hormat betuigende aan den Inlander. Het Westersch inzicht ondergeschikt gemaakt aan Oostersch fanatisme."

Daar gaan we hard naar toe. Vraag het maar aan het Comité „Indië Weerbaar" en aan hen, die ijveren voor een Inlandsche militie.

Eerst de geweren en de patronen, het schieten leeren de Inlanders vanzelf en dan zullen ze later weten te vuren om zich de lastige weldoeners van den hals te schuiven. Immoreel is het om den economisch zwakken Inlander voor ons belang, voor de verdediging tegen ons bedreigende vreemde overheersching, de belastingschroeven aan te zetten; dat is in strijd met het ethisch beginsel. Het gaat toch in de eerste plaats om de welvaart van ons, Europeanen, om ons gezag.

Volgens Speurder draaien de ethici de zaak om, maken den Inlander het hof, werken en denken voor hem en hopen daarvoor op een goede belooning in de toekomst.

En mocht in de naaste toekomst de numerieke meerderheid der Inlanders de uitvoerende meerderheid worden, daarmee is dan nog niet bewezen, dat de Inlander onze meerdere, zelfs niet onze gelijke zou zijn, en recht zou hebben op de plaats hem door den drang der evolutie in de Indische maatschappij aangewezen. De groote massa volgt de politieke leiders blindelings en de stemkracht der massa zou de gestie dier leiders ten goede komen, doch het land aan den rand van den afgrond brengen.

„Wat zulke potentaten, zulke volksleiders vermogen, heeft ons voor den zooveelsten keer Djambi bewezen, en ik kan dan ook van eene machtsuitbreiding van het onrijpe Inlandsche element, zooals dat tegenwoordig in alle toonaarden gepropageerd wordt, in de naaste toekomst niets anders verwachten dan onze goedschiksche of kwaadschiksche, — vermoedelijk het laatste, — uitzetting uit deze koloniën."

Slechts door een aureool van macht zullen wij op den duur ons gezag kunnen handhaven tegenover den slechts voor macht zwichtenden Inlander. En nu is het onze schoone taak om de onderdanigheid door ons goed voorbeeld, door langzame en doelbewuste karaktervorming, — iets anders dan opgedrongen schoolonderwijs —, zoodanig te wijzigen, dat daaruit het gezonde begrip ontstaat van de verhouding van werkgever tot werknemer, zoodat in de koloniale fabriek de Inlander in staat gesteld wordt om uit eigen drang, uit plichtsgevoel, zich omhoog te werken en zich een bestaans- en ontwikkelingsmogelijkheid te waarborgen. Maar in de fabriek heeft hij te gehoorzamen aan zijn meerderen, die nog heerschen, maar die dan ook de logische consequentie daarvan hebben te aanvaarden om voor de verdediging op eigen krachten te drijven. Maar dan tast men den Hollander in zijn zwak. Dat kost veel geld! Daarvoor is noodig gemeenschapszin, vaderlandsliefde, geestdrift, toewijding — een ideaal! Dat is te veel gevergd in een tijd, waarin het geld zoo gemakkelijk verdiend wordt.

Liever wil men den Inlander dwingen om zijn land te verdedigen, en van zijn penningen daarvoor een deel af te staan, alsof onze belangen er niet mede gemoeid zijn.

En toch verdedigde Minister Pleyte de invoering van een Inlandsche militie „in het belang der Inlanders en ook in dat van de Nederlandsche natie."

Ook Abdoel Moeis, de afgevaardigde der Sarekat Islam, die als loyaal onderdaan van Hare Majesteits Regeering de bede om een militie aan de voeten van den Nederlandschen troon neerlegde, heeft op zijn reis naar Nederland reeds de urgentie van een militie bepleit, toen hij te Padang ten huize van Hadji Abdulla Achmad, godsdienstig adviseur der S. I. merah, propaganda maakte voor de vredelievende beginselen der S. I. en door zijn tendentieuse redevoeringen wantrouwen en ontevredenheid in de harten der „dociele" Maleiers zaaide, door hun de onrechtmatigheid van de hun opgelegde belastingen onder het oog te brengen en den Inlandschen bestuurshoofden hun te groote gedweeheid in krasse bewoordingen verweet.

En uit dat materiaal moet het militieleger gevormd worden?

Rawah-Pening en Irrigatie middels wadoeks.

In het „Soer. Hbl." heeft „Gouden Pet" een artikel geschreven over „Irrigatie middels wadoeks", waarin hij zich ontpopt als een tegenstander van het wadoekstelsel, zooals dat door hem opgevat wordt. De eerste stap op den weg van het wadoek-stelsel is volgens schr. gezet door den aanleg van de wadoek Pridjetan in de afd. Lamongan, waarmee in October 1910 een begin

gemaakt werd en waarvan de kosten geraamd werden op ƒ 320.000. Deze wadoek moet dienen om 4500 bouws sawah te bevloeien. G o u d e n P e t betwijfelt of het werk aan de verwachting zal voldoen, daar hij vreest, dat de P r i d j e t a n wadoek door den aanvoer van veel slib niet op de vereischte diepte zal zijn te houden, ook al is in de heuvels aan de westzijde een diep en breed kanaal uitgegraven, zoogenaamd voor den afvoer van bandjir-water, doch dat ook zal kunnen dienen als afvoerweg voor de ontzaglijke hoeveelheid slib, die met elken bandjir meekomt.

Ook het ,,formidabel irrigatiewerkstuk'' in de Woelan-rivier, geraamd op ƒ 600.000, doch gekost hebbende ruim 1 millioen, in 1908 begonnen, doch nog steeds niet in werking gesteld, vindt geen genade in schrijver's oogen. Werd in het Kol. Verslag van 1914 vermeld, dat de afwerking geen voortgang kon hebben door de verzakkingen, schrijver beweert, dat waar het werkstuk in de modder gebouwd is, de verzakkingen wel zullen doorgaan.

Door ondervinding wijzer geworden, heeft men voor het onderzoek van de Toentangrivier en de ten westen hiervan gelegen stroompjes een geoloog in den arm genomen, die de plaats, waar men in de Toentang een dam wil bouwen, solide vond. Die dam, niet hooger en breeder dan 10 M., zal de R a w a - P e n i n g moeten afsluiten, waardoor men een wadoek wil scheppen van 50 maal de oppervlakte van het Koningsplein te Batavia. Het zal echter de vraag zijn, of de dam bestand zal zijn tegen een waterkolom, zooals er 25 jaar geleden eens kwam opdagen.

Daarenboven hebben de bergstroompjes de P a n d j a n g, de G a l e h en de S e t r a n de Pening-vallei met hun slib al merkbaar verhoogd, zoodat de rawa-vallei spoedig zal volloopen, indien de afvoer van het met slib bezwangerde water belemmerd wordt.

Het verschijnsel, dat zich in de Nijldelta voordoet, waar de katoenproductie afneemt, doordat het vruchtbare slib grootendeels achter de in die rivier gelegde dammen blijft, zal zich ook voordoen bij de T o e n t a n g. Het slib, dat deze rivier uit de P e n i n g aanvoert, is vruchtbaar, maar kan niet meer tot zijn volle recht komen, daar het voor een groot deel door den dam tegengehouden wordt. De 76.000 bouws sawah in D e m a k zullen er dus eerder op achteruit- dan vooruit gaan in productievermogen, want het meerdere water, dat ze heeten te krijgen, doet 't 'em op arme gronden niet.

Beter te spreken is schr. over de gelden, die toegestaan worden voor ,,verruiming'' van bestaande wadoeks; daarvan verwacht hij meer heil en hij zou wenschen, dat de Waterstaat meer aandacht wijdde aan d e r g e l i j k e werken, en tevens zou hij het Boschwezen ook gaarne meer zien doen aan herbossching van toppen en hellingen van bergen en heuvels, waarmede zij beiden weldadig zouden bijdragen tot oplossing der vele waterkwesties.

,,Dat alles verdient voor de toekomst meer aanbeveling dan doodgeboren kunstreizen van praatcommissies, van proefnemingen en van adviseurs voor fabrieksnijverheid.'' De schrijver besluit met den wensch, : ,,dat de wadoek-commissie een eervolle retraite zoeke ter voorkoming, dat zij eerlang in het slib harer plannen vastrake.''

In de ,,Loc.'' komt D i x i op tegen de beweringen van G o u d e n P e t, die de irrigatiestelsels, bevloeid uit groote wadoeks, verwart met het wadoeksysteem van den ingenieur C r a m e r, welk laatste geen ander doel heeft dan een oplossing te vinden voor de brandende kwestie van dag- en nachtregeling in streken, waar zich suikerfabrieken bevinden. Of dit systeem zal voldoen, kan alleen door de praktijk worden uitgemaakt.

De groote wadoeks hebben ten doel om in droge tijden in het tekort aan water te voorzien door water gedurende den regentijd op te sparen. ,,De inhouden, de uit deze wadoeks te bevloeien oppervlakken en de werking, b.v. de vulling, worden alle over een reeks van jaren nauwkeurig berekend. Deze berekeningen kunnen met voldoende nauwkeurigheid geschieden, zoodat (bij) exploitatie van de ontworpen wadoek deze aan de gestelde eischen zal voldoen.''

,,Voor de vulling van een wadoek moet het achterliggende stroomgebied genoeg water geven om het reservoir op een bepaald tijdstip van 't jaar, b.v. begin Mei, geheel gevuld te hebben. ,,De oplossing van mijnheer met de ,,G. P.'', die enkel in een terreinplooi een dammetje wil bouwen, is te kinderlijk om hierop verder in te gaan.''

Daarna neemt D i x i ,,den onzin'' over Rawah Pening onderhanden, doch maakt eerst de werking van een wadoek duidelijk.

Door de afsluiting van een rivierdal wordt het toestroomende water achter de dalafsluiting opgestuwd en zal steeds hooger en hooger stijgen; het mag echter een bepaald wadoekpeil niet overschrijden, wat de maximum waterstand (H. W.) genoemd wordt. Het exploitatiepeil (E. P.), d. i. het water benoodigd voor de exploitatie, ligt altijd lager dan H. W.

Bergrivieren geven plotseling wel groote afvoeren, maar deze bandjirs duren slechts zeer kort, zoodat de totaal afgevoerde hoeveelheid water betrekkelijk meevalt.

Stel de kali voert gedurende een etmaal 4.000.000 M³. naar de wadoek en het wateroppervlak bedraagt bij E. P. 16 K.M². (16.000.000 M².) dan zal de stijging tengevolge van den bandjir bedragen

$$\frac{4.000.000}{16.000.000} = 0.25 \text{ M.}$$

Daar gedurende die 24 uren ook water afgevoerd is, zal de stijging minder dan 0.25 M. bedragen. De afsluitdammen zijn zoodanig ingericht, dat behalve een aftapping van de exploitatie (geheel door schuiven beheerscht) ook nog een z.g. overlaat voorkomt, welke dient om al het water, dat boven E. P. aanwezig is en niet door aftapping weggevoerd wordt, te verwijderen. De afvoeren van de kali T o e n t a n g zijn bij het station van dien naam gedurende tal van jaren opgenomen, waaruit blijkt, dat er nooit meer dan 60 M³. per seconde door de kali afgevoerd is en dit nog bij uitzondering. Het afgevoerde water is helder te noemen in vergelijking met het chocolade-voorkomen van bandjir-water in 't algemeen, waaruit valt op te maken, dat de slibafvoer te T o e n g t a n g vrij gering is. Waar het slib blijft, dat door de affluenten van de R a w a h - P e n i n g daarin wordt gestort, is een raadsel, dat nog niet geheel opgelost is.

,,Wat de mijnheer met de ,,G. P.'' voor opslibbing heeft aangezien is een geheel ander verschijnsel. Aan den rand van de rawah komen z.g. drijvende gronden voor, die met den waterspiegel op en neer gaan. Nu is door den bouw van een stuw bij station T o e n t a n g mogelijk geworden het wadoekpeil te v e r l a g e n, waardoor de drijvende gronden zich tegen de randhellingen van de rawah aanvleien en daardoor voor ontginning meer bruikbaar geworden zijn. Door de bevolking wordt hiervan dan ook gretig gebruik gemaakt.''

D i x i komt tot het besluit, dat de afvoer te T o e n t a n g nooit meer dan 60 M³. per seconde zal bedragen, dat na den bouw van den afsluitdam het water bij een bandjir slechts enkele d.M. boven E. P. zal komen te staan en dat de afsluitdam op zijn rotsvaste fundeering rotsvast z a l b l i j v e n s t a a n.

Bovendien zal voor de bevloeide gronden het verschil in watertoevoer tusschen thans en na den bouw van den dam niet zijn ,,een schijntje meer'', maar v e e l meer. Is er thans in den Oostmoesson nagenoeg niets, later zal er ,,ruim voldoende'' zijn voor een ,,veel grooter'' sawahoppervlak.

Suriname.

Eenigen tijd geleden hadden wij het genoegen te wijzen op de verschijning van een leesboek voor Surinaamsche scholen ,,U i t o n z e o m g e v i n g'', door H e r m. J. J a c o b s en J u l i u s W. L o b a t o. Dit boekje was bestemd voor het derde leerjaar. Zooals wij in ons vorig nummer mededeelden is thans bij denzelfden uitgever (J. B. Wolters' U. M.) van dezelfde schrijvers verschenen een leesboekje voor het vierde leerjaar. De schrijvers verdienen allen lof voor hun voortreffelijken arbeid, waarmede zij aan de Surinaamsche jeugd een grooten dienst hebben bewezen. Zij hebben zich streng gehouden aan de belofte in den titel, ,,U i t o n z e o m g e v i n g'' uitgedrukt, zoozeer zelfs, dat zij hier en daar een ,,Surinamisme'' hebben behouden, als b.v. op blz. 75, waar verteld wordt, dat de eigenaren van de plantages en gronden langs den

weg hun „v o o r d e u r” moeten schoonhouden, waaronder (voegen zij er bij) verstaan wordt het gedeelte van den weg, waar hun plantage of woning staat.

Voor de keus der leeslesjes hebben we niets dan lof. De schrijvers kennen ter dege de omgeving waarover zij schrijven. Naar wij vermoeden zijn vele illustraties (van de hand van den heer J a n S ü h l) geteekend onder leiding van den heer L o b a t o. Men moet zelf „kanaries” gehouden hebben om den teekenaar zulke nauwkeurige aanwijzingen te kunnen geven als waarvan het stukje banaan in de kooi op blz. 26 blijk geeft.

De illustraties zijn zeer goed gelukt. Mogen wij ons een opmerking veroorloven, dan zou het deze zijn: de aap op blz. 22 is geen Surinaamsche aap; voortreffelijk gelukt is daarentegen de „luiaard” op blz. 70.

Wij twijfelen er niet aan of het aardige boekje zal zijn weg vinden.

* * *

De „N. R. Ct.” van 12 September — Ochtendblad B — ontleent het volgende aan het jaarverslag over 1916 van het centraal comité ter behartiging van de belangen in Nederland van de „Protestantsche Vereeniging ter verpleging van lepra-lijders in de kolonie Suriname”.

Op den 1sten Augustus was het vijftien jaar geleden, sedert dit centraal-comité in Nederland werd opgericht. Vele giften kwamen in den loop der jaren binnen, uit medelijden voor de arme ongelukkigen en uit dankbaarheid voor eigen gezondheid. Was het doel van den arbeid in den aanvang om het lijden van de zieken te verzachten en hun leven zoo dragelijk mogelijk te maken, in de laatste jaren mocht het comité zijn ideaal nog hooger stellen. Er komt meer teekening aan den horizont in dien zin, dat een melaatsche niet een voor dit aardsche leven onherroepelijk veroordeelde behoeft te zijn. Er zijn aanwijzingen, dat de wetenschap bepaald op weg is, gesteund door de practische ervaring van zendelingen en anderen, om een middel te vinden, dat de ziekte zoo niet geheel doet verdwijnen, dan toch tot stilstand brengt. Laat het middel chaulmogra-olie heeten of aiouni, dat op Bethesda nog altijd wordt toegediend en waarvan het voornaamste bestanddeel toch ook chaulmogra-olie schijnt te zijn, in ieder geval is er gegronde aanleiding voor de melaatschen, om hun toestand niet meer zoo hopeloos in te zien als eenige jaren geleden nog geschiedde. De gezondverklaring van enkele Bethesdapatiënten in 1915 heeft daartoe natuurlijk ook het hare bijgedragen. Men staat aan den ingang van een nieuwe periode, waarin niet alleen meer de verzachting van het lijden der ongelukkigen doel zal zijn van hen, die hun leven aan de verpleging geven, maar waarin de bestrijding van de ziekte hoe langer hoe meer op den voorgrond zal komen.

Wat betreft den arbeid in de melaatschen-inrichting Bethesda zelf, wordt o.a. vermeld: Het aantal verpleegden steeg weer in 1916 van 45 tot 52. De ontvangsten waren van dien aard, dat zij ƒ 2000 meer bedroegen dan de uitgaven en het bestuur daardoor de gelegenheid had, de nog bestaande schuld van vroegere dienstjaren af te betalen. Geen plaats is in de inrichting onbezet, en het bestuur zal waarschijnlijk genoodzaakt zijn, eerlang tot uitbreiding over te gaan in de overtuiging, dat men, zoowel in het belang van de menschen zelven als in dat van de koloniale maatschappij, aanvragen om opneming niet dan noodgedwongen mag afwijzen. De directeur-leeraar, met zijn echtgenoote, hoewel reeds 10 jaar in de tropen, moest door den oorlog van een welverdiend verlof naar Europa verstoken blijven en een zuster, die met verlof was, kon niet uit Duitschland naar haar arbeidsveld terugkeeren.

Ten aanzien van de werkzaamheden van het centraal comité in Nederland kan het volgende vermeld worden. In 1916 werd ongeveer ƒ 5000 ontvangen, waarvan in ronde cijfers ƒ 1800 aan gewone contributiën binnenkwam en ƒ 2200 aan giften werd ontvangen. Het bestuur was daardoor in staat, ƒ 4200 naar Suriname over te maken. De hoop, dat de contributiën en het aantal contribuanten in 1916 zouden stijgen, werd niet verwezenlijkt. In 1915 werd ontvangen van 825 contribuanten ƒ 1839.35.

In 1916 verminderde dit bedrag met ƒ 87.95. In 1916 traden 17 nieuwe contribuanten toe. In totaal werd ontvangen ƒ 1800.90 van 804 contribuanten. Deze vermindering schrijft men niet toe aan gebrek aan belangstelling, maar op rekening van den oorlogstoestand en de daardoor veroorzaakte duurdere levenswijze. Het bestuurslid mevrouw Sillem—Hoeufft, die behalve voor de verzending van het geneesmiddel aiouni, ook geregeld voor de verzending van zwachtels zorgt, moest in de laatste jaarlijksche vergadering mededeelen, dat in hare woning de goederen eenvoudig waren opgestapeld, omdat er geen gelegenheid tot verzending was. De oorlog bedreigt dus ook dit liefdewerk onder de meest beklagenswaardigsten der menschheid. Intusschen, de arbeid der dienende liefde op de stille afgelegen plek aan de Noordkust van het groote Zuid-Amerika kon, onder Gods zegen, rustig worden voortgezet door een Duitschen directeur-leeraar met grootendeels Duitsche diaconessen onder een Nederlandsch bestuur, krachtig financieel gesteund door Amerikaansche en Engelsche vrienden.

Gedurende 1916 overleden in de inrichting 3 verpleegden. Opgenomen werden in 1916 twaalf zieken. Van deze 12 zijn er nu reeds 2 overleden.

Het totaal der uitgaven van de vereeniging bedroeg in 1916 ƒ 29.881.10. De totaal uitgaven per patiënt beloopen ongeveer ƒ 525. Ontvangen werd over 1916 bijna ƒ 32.000.

* * *

„De West” van 3 Juli meldt:

Zaterdag zijn weder 800 balen rijst uit Demerara aangevoerd, waarvan 500 voor Gouvernementsrekening. De volgende week verwacht het Gouvernement weder 500 balen, terwijl voor particuliere rekening ongeveer 1000 balen worden verwacht.

* * *

Naar „De West” verneemt, is twijfel gerezen, of de afgekondigde buitengewone belasting, met terugwerkende kracht tot 1915, als wettig is te beschouwen. Er zou namelijk geen rekening zijn gehouden met art. 12 der comptabiliteitswet, volgens welke geen belastingen geldig zijn dan die waarmede rekening is gehouden bij de begrooting. Wel is er een uitzonderingsbepaling op dit artikel, doch deze zou voor dit geval niet opgaan.

* * *

Uit vrees voor gebrek — aldus „De West” — is er zooveel bloem ingevoerd de laatste maanden, dat verschillende bakkers vergunning hebben gevraagd tot weder uitvoer van een deel, daar men anders gevaar loopt van bederf.

Het spreekt van zelf, dat met de belangen der importeurs rekening dient te worden gehouden. Dit is ook het standpunt, naar wij zijn ingelicht, van het gouvernement. Het eenige wat noodig is, is aan te toonen dat de uitvoer noodzakelijk is, wegens spoedig te verwachten bederf. Voor de partijen waarvoor dit tot dusverre aangevraagd werd, achtte de gouvernements scheikundige den uitvoer nog niet noodzakelijk. Meent men dat hij zich vergist, dan staat de weg tot nader overleg open.

* * *

De heer Pay, die zich op het gebied van mineralogische ontdekkingen al meermalen verdienstelijk maakte jegens de kolonie, heeft volgens „De West” op haar bureau twee monsters kalk gedeponeerd. Hij verklaart dat deze, in nagenoeg zuiveren toestand, in groote hoeveelheden in Suriname voorkomt, en geleverd kan worden veel goedkooper dan ingevoerde kalk. Deze kalk dient zoowel voor metselwerk als voor landbemesting.

* * *

In het nummer van 21 April van de „*Louisiana Planter and Sugar Manufacturer*” is een artikel van den heer J. B. P e r c i v a l verschenen, getiteld „*Sugar cane. Its cultivation and manufacture*”, waarin belangrijke mededeelingen over de suikercultuur in Suriname worden gedaan.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Geslaagden. Aan het eerste eindexamen van de *Hoogere Kweekschool voor Inl. Onderwijzers* te Poerworedjo namen *22* candidaten deel, waarvan er *3* werden afgewezen. Eén candidaat kon wegens ziekte slechts voor een gedeelte aan het examen deelnemen. Hem zou later de gelegenheid gegeven worden het examen van de resteerende vakken af te leggen. De namen der geslaagden worden in de *Sinar Djawa* als volgt opgegeven: Soepadi, Toma, Sarkim, Sastrawikarta, Roesman, Latip, Katamsi, Daroes, Soekartiko, Slamat, Moertidjo, Soemani, Sardjono, Je-

remias, Gani, Abdoel Moeloek, Ismangil en Moenadi.

Voor het eindexamen van de *Opleidingschool voor Inl. Rechtskundigen slaagden*, volgens evengenoemd blad, Raden Soepardi, Raden Soemardi Raden Pandji Fawitrohadinoto, Raden Moekiman, Raden Pandji Tjokroadisoerjo, Raden Soeprapto, Z. Arisin en Mas Soerjanandika.

De Djambi Onlusten. De *Pantjaran Warta* maakt melding van het volgende uit een brief van Mersam in Djambi: ,,Tijdens de onlusten in dit gewest beweerde de S.-I.er *Hadji Maksoem*, zoon van wijlen den *demang*, *Arbain van Moeara Tambesi*, een volmacht gekregen te hebben van den resident van Djambi en kapitein Snel en op grond daarvan zijn vader terstond te hebben opgevolgd. Hij gaf toen last aan de bevolking om hout te leveren voor den bouw van gouvernements-huizen. De loonen waren lager dan gewoonlijk. Hij legde boeten op en deed bezittingen verkoopen. De bewijzen van lidmaatschap van de S.-I. werden op zijn bevel te Moeara Tambesi of in de doesoen teruggegeven. Onwilligen dreigde hij met straffen. Later zou de hoegrootheid der boeten worden vastgesteld en door *Hadji Maksoem* per brief bekend worden gemaakt. Die brieven kwamen ook werkelijk. Er waren boeten opgelegd van af *f* 25.—, tot *f* 1000 per persoon. In vier maanden tijds waren er 700 lieden door hem beboet. In de doesoen Mersam alleen bedroeg het totaal der opgelegde boeten *f*13500. Toen er later in Tambesi een controleur geplaatst was, kwam dezen alles ter oore en ook de resident wist er spoedig van. De betaalde boeten zijn natuurlijk in *Hadji Maksoem's* eigen zakken terechtgekomen.. De namen der bedrogenen zijn bij het bestuur bekend. *Hadji Maksoem* werd naar Djambi ontboden. In Moeara Tebo trad Hadji Bahoesin in dezelfde rol op als Maksoem te Tambesi. Hij gaf zich in de Tebo uit voor den ,,plaatsvervanger van den controleur", *f* 3000.— werden aan boeten geïnd. Hij nam van de bevolking 97 karbouwen in ontvangst, in de doesoens toch had men niet altijd over contanten te beschikken.

Bijgeloof? In de *Taman S.S.* (orgaan van het Inlandsch personeel bij de S.S.) komt het volgende ingezonden stuk voor: ,,Toen ik CS. te Mnd. was, verkeerde mijn vrouw in gezegende omstandigheden. Ik werd naar Batavia overgeplaatst en de ongeboren vrucht van 8 maanden stierf, zonder dat mijn vrouw er van kon worden verlost. Dokter Kock wilde tot een operatie overgaan, waar ik mij tegen verzet heb. Mijn groote vertrouwen in een *moestika (bezoarsteen)* die ik bezit, werd niet beschaamd. Door den invloed van deze kostbare *moestika* gelukte het, de moeder eindelijk van het doode kind te verlossen."

Hulpverschaffing. De *Kaoem Moeda* deelt mede, dat *Raden Mas Soerjopranoto*, commissaris van de centrale S.I. en Inlandsch landbouwleeraar te Wonosoto, zijn ontslag *uit 's lands dienst gevraagd en gekregen heeft*. Hij heeft zich nu te Djokdjakarta gevestigd en een ,,*Arbeidsleger*" gevormd, waaraan de naam van *Adhi Dharma* gegeven is. Hij heeft zijn kantoor dicht bij de *Dalem* (paleis) van *Prins Pakoe Alam*. ,,*Adhi Dharma*" wil hulp verleenen aan alle te goeder naam bekend staande menschen, die er om vragen onverschillig voor welk doel. Het blad vernam, dat reeds tientallen van personen geholpen geworden zijn.

Een Boosdoener. In de kampong Oeloean, onderafdeeling Toba van het gewest Tapanoelie, woonde *Pandair* — alzoo de *Oetoesan Melajoe* — die niet alleen door zijn kamponggenooten, maar in den geheelen omtrek zeer gevreesd was. Circa tien jaren geleden, heeft hij de woning van den zendeling Schmidt in brand gestoken, waarbij een kind van dien zendeling in de vlammen is omgekomen. Later heeft hij den rooden haan laten kraaien van het kerkdak en van de woningen van hen, die hij haattte. Eindelijk werd hij gegrepen en voor eenige jaren onschadelijk gemaakt. Na zijn straftijd kwam hij weer in dezelfde kampong terecht, maar de man was er niet beter op geworden, integendeel, het leek, of hij nog slechter geworden was. Over het mijn en dijn maakte hij zich niet druk. Waar hij zin in had, nam hij zonder eenigen omslag weg. Hij werd eindelijk wederom door den mantri politie opgevat. Maar toen de politie hem overbracht, ontsnapte hij aan zijne geleiders en de kampong Oeloean zag hem terug. Pandair beweerde, dat hij de gevangenis was ontvlucht en de kampong vreesde hem toen meer dan ooit. De vrouwen durfden zich niet ver van hare woningen verwijderen. Wreed terrosiseerde de boef de kampong. Het liep ten laatste de spuigaten uit. De kampong klaagde bij het bestuur en het gelukte den assistent demang van Loembạn den schavuit te knippen. Hij verzette zich hevig tegen zijn arrestatie. En eerst toen hij zwaar gewond was werd men hem baas. Hij genas van zijne verwondingen en werd door de rechtbank veroordeeld tot 25 jaren dwangarbeid in den ketting. De bevolking van Oeloean Toba is nu voorgoed van hem verlost.

Mas Marco. Deze wordt nu in de jongste Inl. pers meer en meer afgebroken. De *Kaoem Moeda* schrijft o.a.: *Mas Marco* heeft zelf geen flauw begrip van de rechten, waarvoor hij opkomt. Waartoe dient gelijkstelling, als de persoon, die gelijkstelling eischt, zich niet den gelijke gevoelt van den Europeaan? Waarom is de volksvoorlichter Marco, de voorvechter van zijn rasgenooten voor de rechtbank niet voor zijn en onze rechten opgekomen? *Mas Marco* heeft met vuur gespeeld. ,,Durf, als gij in uw recht zijt," heette het steeds. Waarom heeft hij geen durf getoond aan de toehoorders in de rechtszaal? Hij zei, dat zijn actie lang zoo scherp niet is geweest, als die van eenige gepensioneerde ambtenaren in Europa; een ex-direkteur van het Indisch algemeen bestuur heeft in Nederland zooveel geschreven over den Inlander, zonder daardoor in aanraking gekomen te zijn met de justitie. Weet Marco dan niet, dat er een hemelsbreed verschil bestaat tusschen een geargumenteerd schrijven in diplomatieke taal en een onbesuisden irriteerenden aanval op de Regeering? ,,*Brani krana benar*" (durf als gij in uw recht zijt), goed! Maar *brani* zijn alleen is niet voldoende; men moet ook aantoonen, dat men ,,*benar*" is, dat men gelijk heeft. De antwoorden, die Marco gegeven heeft op de vragen, hem ter terechtzitting gesteld, waren onsamenhangend. Het spreekt van zelf, dat de Voorzitter van de rechtbank wel eens ongeduldig werd. Mas Marco en de zijnen bedoelen de Inl. pers tot medelijden voor hem te stemmen. Maar wie voelt nu iets voor iemand, die niet meegaat met zijn tijd? Wie onze zaak wil dienen, moet die niet noodeloos bederven. De aangewezen pleitbezorger van Marco is *Goenawan* daar deze aansprakelijk moet worden gesteld voor zijn collega. Door de *Pantjaran Warta* is Marco van den rechten weg afgeweken. *Marco moet beschouwd worden als de dupe van Goenawan en niet als een martelaar voor de goede zaak van het Inlandsche volk.*

De *Sinar Djawa* is 't scherpst in hare veroordeeling van Marco's optreden, wat haar wederom door de *Pantjaran Warta* wordt verweten. Laatstgenoemd blad heeft nu de billijkheid beoogd van het verzoek van Marco's vrouw aan den Raad van Justitie, haar man toe te staan buiten de gevangenis verblijf te houden; heeft ook den stoot gegeven tot het stichten van het *Sedja-Tamafonds*, en het verweerschrift gepubliceerd, dat Marco den 24en Februari j.l. den Raad van Justitie heeft aangeboden. In verband hiermede, vindt het blad in de artikelen van *P. H. Koesoemo*, hoofdredacteur van de *Sinar Djawa*, een welkome aanleiding allen *Soedara's* te doen blijken, welk een goed hart 't Marco toedraagt. Heftig trekt het blad van leer tegen den onridderlijken belager van den weerlooze in de gevangenis. ,,Kunnen de goede eigenschappen van Marco dan de slechte, door *Koesoemo* gelaakt, onmogelijk te niet doen? Zoo vraagt de *Pantjaran Warta*. ,,Koesoemo schijnt niet de minste notitie te willen nemen van het verslag over het verhoor van Marco. Wij vreezen, dat dit muisje ten slotte een staartje zal blijken te hebben, zooals in de dagen van de *Doenia Bergerak* en de *Oetoesan Hindia*, toen zaken, waarvan het wenschelijk was, dat ze geheim bleven, aan het licht zijn gekomen. Als dit nu weer gebeurt, moeten wij Inlanders ons van schaamte nogmaals het aangezicht bedekken."

De *Pantjaran Warta* schrijft verder vol edele verontwaardiging aldus: ,,*Madoekara*, de edele, die zijn vijand *Raksasa* slapende vond, gelastte *Petroek* en *Gareng* den slapende te wekken, waarna *Madoekara* hem eerst bekampte. Zoo schaamde zich ook *Raden Damar Woelan* zijn vijand *Praboe Menak Djingga* in zijn slaap te overvallen. Hij gaf *Palon* en *Nojoljenggeng* last den sluimerenden prins te wekken en tot den strijd te nooden. Een goed jager overvalt ook niet gaarne het wild in zijn leger. In werkelijkheid heeft ons volk den moed nog niet van de rasechte socialisten in Europa. De meesten onzer dagbladredacteurs, wegens persdelict vervolgd, draaien, om de hun dreigende straf te ontgaan. Dr. K. Liebknecht werd tot drie jaren gevangenisstraf veroor-

deeld om zijn dagbladartikelen. Zou hij niet geweten hebben, wat hem in het gevang kon brengen, of hem daar buiten kon houden? Zijn er reeds Liebknechts onder ons? Wij schreeuwen om rechten, maar kijken daarbij schuw naar de poort van de gevangenis".

WAT DE CHINEES VERTELT.

Over Marco. De Maleisch-Chineesche pers maakt met leedvermaak melding van de „onwelwillende klanken", opgegaan in het groote concert van de Inl. pers ter eere van Marco, „den voorlichter van zijn volk". De *Perniagan* en *Sin Po* spreken van de onbeduidendheid van den jeugdigen volksmenner. Voor den rechter maakte Marco meer den indruk van iemand, die zich klein maakte om aan den greep der wet te ontkomen, dan van den fermen, fieren voorman, die opkomt voor de rechten van zijn volk. Zoo schrijft *Sin Po*.

Congres van de vereeniging „Insulinde". De *Pewarta Soerabaja* deelt mede, hoe dit in 't laatst van Mei te Semarang plaats vond. De vergadering werd door den heer *Topee* geopend, met een uitvoerige rede, waarin hij het *tien*jarig bestaan van „Insulinde" herdacht. Aanwezig waren een 300 personen, de meesten Inlanders, waaruit het karakter der vereeniging voldoende blijken kan. Alle debatten werden in het Maleisch gevoerd. Aan de muren hingen de versierde portretten van *Douwes Dekker* en *Tjipto*. Vertegenwoordigd waren elf afdeelingen. Ook waren er afdeelingen van de *S. I.*, van de *Indische socialisten-ver.*, van de *Ver. van Spoor- en Trampersoneel* en van *Boedi Oetomo*. Eerst werd het request goedgekeurd, houdende het verzoek tot opheffing van de bekende interneeringsbesluiten. Daarna werden de jaarverslagen goedgekeurd. Het *Tadofonds* bleek over ƒ 4124 te kunnen beschikken. Ook werd nog het sterk nationalistisch gekleurde partijprogram goedgekeurd. Eindelijk werden eenige commissies benoemd tot bestudeering van vraagstukken van actueel belang. Het blad teekent verder aan, dat deze vereeniging, waarvan *Tjiptomangoenkoesoemo* de hoofdleider is, thans ongeveer 80 pCt. Inlandsche leden telt, wel een bewijs, dat *„Insulinde"* geen Indovereeniging is. Velen hadden geen sympathie voor de Indo's in 't algemeen, die zich tevoren nimmer den vriend van den Javaan betoond hadden.

Kerstening. In de *Warna Warta* een beschouwing over de verschillende godsdiensten, in Indië beleden. Uit de omstandigheid, dat de Regeering subsidies verleent aan de Christelijke Zending en salarissen betaalt aan Christelijke geestelijken en godsdienstleeraren, doch zich geen uitgaven getroost ten gunste der belijders van andere godsdiensten, wordt de gevolgtrekking gemaakt, dat het Christelijk geloof wordt gepropageerd, althans de Christelijke propaganda gesteund wordt. Wij behoeven slechts op te merken — alzoo de schrijver — welke vorderingen deze maakt onder de goedgeloovige Inlanders om tot de vaste overtuiging te geraken, dat hier een machtige hand steun verleent. In Moentilan alleen hebben de zendelingen verscheidene scholen gesticht, om de kinderen der Inlanders voor zich te winnen en tot het Christendom te bekeeren. De Christelijke kweekschool te Moentilan heeft reeds vele hulppredikers voortgebracht, die, laten wij eerlijk zijn, om den broode het Christelijk geloof hebben omhelsd. Hoevele hospitalen zijn er niet reeds opgericht door de zending? Worden ook hier de dankbare patiënten niet langzaam aan de bekeerlingen der zendelingen?

Met welke bedoeling? De *Perniagan* meldt, dat elke Donderdagavond honderden en honderden Inl. naar de groote misigit van Pakodjan trekken, niet alleen menschen van Batavia, maar ook van Pesing, Rawa Boenga en andere partikuliere landen in Tangerang. Dit heeft, volgens schrijver, reeds sedert een half jaar plaats. Hij verklaart niet te weten, wat de geheime bedoeling dezer tochten is.

Van Vreemde Koloniën.

De herboren Turksch-tartaarsche volkstammen in Rusland.

Scheich Abd er Reschid Ibrahim wijdt aan dit onderwerp een zeer lezenswaardig artikel in de N. O. no. 9, wij ontleenen er eenige bijzonderheden aan.

Niemand is er nog in geslaagd een nauwkeurige statistiek samen te stellen van de in Rusland levende Turksch-tartaarsche volksstammen. De opgaven wisselen af van 20 tot 30 millioen. In de gewone ambtelijke schattingen vindt men de R. mohamedanen op ongeveer $1/_{10}$ van de geheele bevolking gesteld.

Zij kunnen in vier hoofdgroepen worden onderscheiden. De talrijkste is die van de Kirgisen, die een nomaden leven leiden tusschen de Kaspische zee en de Wolga. Zij hebben één taal en stemmen in levenswijze overeen. Zij houden trouw aan de mohamedaansche zeden en gebruiken. De vele stammen, waarin deze groep verdeeld is, weten hun stamvoorvaderen terug aan te wijzen tot op een gemeenschappelijken oorsprong. In verhalen en liederen wordt de geschiedenis van elken stam overgebracht. De schr. meent hun zielental op 9 à 10 millioen te mogen stellen.

Dan volgen de bewoners van Turkestan met ongeveer 6 millioen. De derde groep vormen de Tartaren van de Oeral en de Wolga. Deze staan onder 't toezicht van 't Orenburger priestergerechtshof, die dan ook voor 't aanhouden van een burgerlijken stand zorgt, zoodat geboorten en strefgevallen geregistreerd worden. Volgens deze opgaven telde deze Tartaren in 1909 reeds ongeveer 5¼ millioen.

Ten slotte blijven de mohamedanen dan over van de Kaukasus en de Krim, die weinig minder in zielental zullen zijn, terwijl 't totaal dan op rond 27 millioen zielen komt. Allen hebben onmiskenbaar een zelfde taaloorsprong en behooren tot eenzelfde Turksch ras, zoodat zij dan ook in den naam Turksche Tartaren kunnen worden samengevat, al zijn zij Russische onderdanen.

Heeft de schr. in een vorig nr. van den N. O. over hun verleden geschreven, hij geeft nu een blik op 't heden, waaruit eenigszins te lezen is, hoe hij zich de toekomst denkt. Daar hij Rusland niet vriendelijk gestemd is, moet men hiermede rekening houden bij de beoordeeling van zijn geschrift.

Een 30 à 40-tal jaren terug was onder de Tartaren ternauwernood iemand te vinden, die zich met de moderne wetenschap inliet. De enkelen, die Russische scholen bezochten, kwamen niet in aanzien. In de godsdienstige scholen werd alleen volgens de religieuse boeken onderwijs gegeven. Drukkerijen bestonden niet in hun land. Sedert 1880 is echter een nieuwe beweging, eigenlijk een wedergeboorte, in opkomst, en vertoont zich een toeloop van Tart. studenten naar Konstantinopel; 't Russ. verbod ten spijt. In 1886 kwamen de twee eerste onderwijzers voor 't elementaire onderwijs uit Konstantinopel, de een voor Mantschil in 't gouvernement Tobolsk, de ander voor Orenburg. Hun taak was een uiterst lastige, daar zij zonder medehelpers stonden, terwijl de jonge beweging de twee vijanden van vooruitgang te bestrijden had: de Russ. regeering en de fanatieke conservatieve massa. In 1892 keerde de eerste Tart. onderwijzer na voltooide opleiding uit Konstantinopel terug, hiermede begon een aanvulling van 't onderwijzend personeel door Tart. zelf. Intusschen waren de Dschedid ook begonnen hun zoons naar Russ. onderwijsinstellingen te zenden. Geleidelijk won de moderne richting veld. De Russ. regeering zag dit niet gaarne, wijl zij er een begin in zag van een onafhankelijkheidsbeweging. Volgens den schr. kon een eenvoudig Russ. ambtenaar 't wagen mohamedaansche scholen te sluiten of er beslag op te leggen. De onderwijzer, die hiertegen in verzet kwam, werd in de gevangenis geworpen en naar Siberië gezonden. De groei ging tegen de verdrukking in, de opvoeding en ontwikkeling namen toe. De Tart. gingen een rol spelen in de politiek. Na 't uitbreken der onlusten in 1905, vormden zich een partij der Russ. mohamedanen, die levendig deel nam aan de Doemaverkiezingen. De Tart. vertegenwoordigers stonden in 't centrum en ter linkerzijde. Met een dergelijke opkomst van een volk is in onzen tijd de medewerking van de pers onvermijdelijk, dagbladen in 't Tart. worden uitgegeven en ruim verspreid. De in Kasan, Orenburg en Oefa gedrukte Arabische boeken reikten zelfs tot ver buiten Rusland, naar Egypte, Hedschaz, Br. Indië en Java. Wel een enorm succes voor een zoo jonge onderneming!

't Aantal scholen voor lager, middelbaar en zelfs hooger onderwijs neemt sterk toe. De leeraars dringen tot 't uiterste oosten van 't Tart. gebied, tot Kaschgar, door. Maar ook in 't buitenland zoeken de weetgierigen verruiming van blik en bekwaamheid, zoo, vóór den oorlog, tot in België, Zwitserland en vooral in Duitschland. De kosten voor hun onderwijs dragen zij zelf.

De nieuwe republikeinsche beweging in Rusland heeft de Turksche tartaren frisschen moed en opwekking gegeven. Bijeenkomsten zijn gehouden om de tart. aangelegenheden te bespreken en van de provisoire regeering inwilliging van lang gekoesterde wenschen te verkrijgen.

Hierbij hebben de vrouwen ook een groote rol gespeeld, een teeken van vooruitgang, waarop wij in 't Kol. Wkbl. reeds eerder gelegenheid vonden te wijzen. Daar de bovenvermelde geestelijke gerechtshoven op de oud-Russ. despotische wijze hun ambtelijke taak vervulden, werden de leden er van in verzekerde bewaring gesteld. De nieuwe regelingen kwamen tot stand op den grondslag van de algemeene verkiezingen.

Zoo ziet Scheich Abd er Reschid Ibraham een toenemend verlangen van de Tartaren om meer, ja om geheel zich zelf te kunnen worden en doet hij hierbij meer genegenheid voor Turkije dan voor Rusland uitkomen. Zou ook dit een van Rusland afvallend brokstuk moeten worden?

Leeningpraktijken.

Een communiqué van de regeering van Bengalen doet wel wat bedenkelijk aan, wanneer men zich den stroom van toegevloeide deelneming in Britsch-Indië aan de oorlogsleening als een zaak van louter geestdrift denkt; 't luidde: In aanmerking nemende, dat van verschillende zijden klachten zijn ingekomen over ondergeschikte ambtenaren, die op ongeoorloofde wijze hun invloed hebben doen gelden en 't volk gedwongen hebben voor de leening te teekenen, wenscht de Gouverneur in rade ter algemeene kennis te brengen, dat reeds vóórdat de leening ter teekening gelegd was, bepalingen uitgegeven waren, die tegen elken vorm van dwang, alsmede tegen buitensporige of sensationeele wijze van oproepen gericht waren. Aan die voorschriften werd onlangs nog eens herinnerd.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

Onder het opschrift ,,De urgentie van de ontginning der nog niet uitgegeven petroleumvelden in Sumatra, door Jhr. Ir. J. C. van Reigersberg Versluys'', wordt in No. 37 van ,,De Ingenieur'' eene beschouwing gewijd aan de verhandeling van genoemden schrijver (in de Javabode van Nov. 1916) waarbij de Ned.-Indische mijnbouwpolitiek en de vooruitzichten der benzinemarkt werden besproken.

Japan, Mekka en Nederlandsch-Indië.

In No. 24 van ,,De Reflector'' een kort opstel van P. H., waarin hij vraagt ,,zou het waar zijn, dat Japan voornemens is een stoomvaartdienst te openen op Mekka?'', en ,,zullen dan onze Indische moslims onder Japansche vlag overgevoerd worden naar de heilige stad der Mahomedanen?'' En veronderstellende dat de loopende geruchten op waarheid berusten, verheft schr. reeds bij voorbaat zijn stem: men zij voorzichtig, men zette de oogen wijd open en neme zijn maatregelen want Mekka is thans de politieke kansel van waar uit men onder een godsvruchtig masker, met de heilige boeken in de hand, de moslim stuwt in richtingen, waardoor de rust in Indië verstoord zou kunnen worden. Zou elke scheepskapitein, zouden alle scheepsofficieren op de nieuwe Japansche Mekka-lijn wel uitsluitend zeevaarders van beroep zijn? Is het niet maar al te vaak gebleken dat Japansche tokohouders, en ,,toekangs dagang'' knappe officieren waren, die er een uitmuntend spionage-stelsel op na hielden? De actie op de schepen en vooral die te Mekka kan zelfs middels den consul te Djeddah niet worden gecontroleerd volgens schr., die er van doordrongen is dat een toekomstige aansluiting van Duitschland en Japan een vrijwel natuurlijk gevolg is van dezen oorlog.

,,De Duitsche expansie-plannen zullen na den vrede niet worden opgegeven; zijn deze wellicht thans mislukt, deze mislukking zal men trachten te herstellen door een vreedzame geste; daartoe zal Turkije i.c. het Mohamedanisme worden aangewend met Japan als hulp, dat toch o zoo graag den gordel van smaragd onder zijn Rijzende Zon zou wenschen.''

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

In de jongste afl. (van 15 Sept.) is Indië niet vergeten. Vooreerst bevat zij een bijdrage van N. Wing Easton: ,,Had Borneo vroeger een woestijnklimaat'', welke vooral interessant is voor geologen.

Verder publiceert Dr. L. M. R. Rutten zijne reisherinneringen uit Noord-Koetei, bewesten de Sangkoelirang-baai (Borneo), waarbij o.a. leerrijke mededeelingen over bevolking, fauna en flora van het bereisde gebied.

De Archivaris van het Atjeh-Instituut, die voor wetenschappelijke doeleinden dit land doorkruist en zijne bevindingen in briefvorm in het tijdschr. T. A. G. publiceert, doet thans mededeelingen, o.m. over bestuursvorm enz. der landschappen welke de onderafdeeling Lho Soekon vormen (het eenige bestuursressort in heel Atjeh, waar de oude bestuurstitularissen niet alleen nog bestaan, maar ook door het Europeesch bestuur worden erkend en uit de landschapskas worden bezoldigd). Belangrijk is vooral ook hetgeen de heer Kr. vertelt van Atjehsche inhoudsmaten.

In de rubriek ,,Literatuur'' een critische bespreking door W. E. Boerman van des heeren C. Lekkerkerker's geschrift: Land en volk van Sumatra.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Inhoud van de Juni-afl. Oorspronkelijke bijdragen: Berichten omtrent de djatibosschen op Java van 1746, door E. H. B. Brascamp. — Aanvulling van technisch opgeleid personeel bij den dienst van het boschwezen, door W. K. J. de Wit. — Rehabilitatie van de boschinrichting, door E. H. B. Brascamp. — Korte mededeelingen: Overzicht van de resultaten der in het 2e semester 1916 gehouden venduties van het hout en de boschproducten verkregen door exploitatie in eigen beheer van den dienst van het boschwezen. — Staat van de particuliere boschperceelen, welke in 1915 en 1916 in werking traden, gevende tevens een overzicht van het verloop der inschrijvingen. — De inschrijvingen op de stapelplaatsleveringen van djatitimmerhout voor 1917. — Boekbespreking. — Mededeelingen van de Vereeniging.

In- en Uitvoer.

No. 37 bevat een deskundige bespreking, onderteekend Mr. J. W. H., van Mr. Dr. G. J. Fabius' geschrift: Het bankwezen in Nederlandsch West-Lndië, waarop in het vorig Koloniaal Weekblad reeds de aandacht werd gevestigd in de rubriek ,,West-Indië.''

Onderzoek van het Idjen-plateau.

Het is ruim een jaar geleden dat de Koninklijke Natuurkundige Vereeniging in Ned.-Indië, het besluit nam om een hernieuwd onderzoek van het Idjen-hoogland op Java in het leven te roepen. In de verwezenlijking van dit voornemen mocht de vereeniging voorloopig slagen, dank zij den ruimen finantieelen steun van verschillende personen en lichamen.

Van hetgeen thans reeds is verricht, is door een uit de leden van genoemde vereeniging benoemde commissie (voorzitter Dr. W. van Bemmelen, Secretaris Dr. H. J. van Lummel), een gedrukt verslag uitgebracht (verschenen bij Visser en Co te Weltevreden).

In dit verslag wordt vooral aandacht gevraagd voor de onderzoekingen van Dr. G. L. L. Kemmerling naar de geologische gesteldheid van het Idjengebergte.

Koloniaal Tijdschrift.

De Sept.-afl. opent de heer B. J. Suermondt met een breede beschouwing over ,,De academische bestuursstudie en de bestuursacademie'', naar aanleiding van de aanneming — op 4 Mei en 31 Aug. j.l. — van het bekende wetsontwerp-Limburg c.s. door de beide Kamers der Staten-Generaal.

De heer J. L. M. Swaab geeft het slot zijner mededeelingen over Inlandsche rechtsgemeenschappen in Zuid-Sumatra; hij is van meenning dat op de instandhouding, verbetering en krachtige organisatie dezer instellingen het succes berust van al onze maatregelen en de voorspoed van het land.

De heer H. E. K. Ezerman beëindigt eveneens zijne studie over ,,Timor en onze politieke verhouding tot Portugal. Sedert het herstel van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië''. Het is niet zeer opwekkend de schr. te hooren voorspellen dat met zekerheid kan worden vastgesteld dat ook in de toekomst op Timor grensincidenten niet zullen uitblijven en dat er wrijving zal blijven bestaan tusschen de wederzijdsche koloniale bestuurders en officieren.

Verder bevat deze aflevering behalve de gewone rubrieken: Verscheidenheden, Kroniek, Persoverzicht enz. nog een fotografische reproductie eener ,,Sarakata van een Chineesch panglima op Atjeh, met afschrift en Hollandsche vertaling, zoomede bijzonderheden over herkomst enz. van dit stuk, beschreven door den heer H. T. Damsté.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 37: De beteekenis van de bastaard-selectie bij padi en hoe deze wordt uitgevoerd, door L. Koch, besproken door Dr. A. van Bijlert (met afb.). — Electriciteit op suikerfabrieken (vervolg), door G. le Clercq. — De wenschelijkheid van een geologischen dienst in Nederlandsch-Indië, door L. Rutten, besproken door Prof. Dr. G. A. F. Molengraaff. — Medansche vereeniging voor den productenhandel (overzicht van het eerste jaarverslag). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

Voor geïnteresseerden bij de Rubbercultuur.

Dezer dagen verscheen afl. 3 der ,,Communications of the Netherland Government Institute for advising the Rubber trade and the Rubber industry established at Delft'', uitgegeven door de ,,International Association for Rubber cultivation in the Netherland Indies.''

Verder bracht de jongste mail No. 7 van den 2en jaargang (16 Juni 1917) van het Nederlandsch Indisch Rubbertijdschrift, waarin o.m. Grafische voorstelling van het verloop der rubberproducties eener Preanger

onderneming. — Eenige proeven over den inhoud van het verwijderen der koffie op de rubberproductie, door Dr. A. J. Ultée. — Een nieuw apparaat ter bepaling van het rubbergehalte, van latex, door Prof. Dr. G. van Iterson. — Enz.

Eindelijk zag dezer dagen het licht jaargang 1916 van het Rubber-jaarboekje der makelaars Wijnand en Keppler. De publicatie werd vertraagd door de ongeregelde postverbinding met Ned.-Indië, waardoor de aanvullende gegevens eerst laat ontvangen zijn. Het goed uitgevoerde boekje dat thans zijn vierden jaargang beleeft, heeft een welverdiende reputatie. Men raadpleegt het gaarne en vindt de gegevens steeds betrouwbaar.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Mei-afl. bevat o.m.: De herziene rechtspleging bij de landmacht (vervolg), door Mr. P. A. F. Blom. — Eén belang, één leger (slot), door W. J. Lucardie. — De S.i.a.t der bereden artillerie, door J. B. van der Poll. — Practische kennis van officieren van gezondheid, door H. L. Roelofsma. — Iets over de voeding in het leger, door H. van Wijk. — Naar aanleiding van „De Vestingartillerie niet meer altijd te laat, door J. Beudeker", door Ch. Kiès. — Wenken, vragen en antwoorden op gebied van militair strafrecht, door Mr. J. Meihuizen. — Enz.

Publicaties over Nieuw-Guinea.

In bovengenoemd Nr. van het I. M. T. leest men o.m. dat bij het Departement van Oorlog een verslag wordt samengesteld van de militaire exploratie van Nederlandsch Nieuw-Guinea. Het zal behalve eene beschrijving van land en volk nog eenige hoofdstukken bevatten, terwijl ± 150 foto's en ± 10 kaarten zullen worden bijgevoegd.

Bovendien zullen alle exploratie-verslagen door den druk openbaar gemaakt worden en, evenals eerstbedoelde publicatie, op ruime schaal verspreid, opdat vooral ontdekkingsreizigers, ambtenaren en officieren leering kunnen putten uit de ervaringen hunner voorgangers. (Zie uitvoeriger meergenoemd I.M.T., blz. 395)

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 24 bevat o.m.: Johannes van der Steur. Een weldoener (met portret). — De „luiheid" van den Javaan, door A. H. J. G. Walbeehm. — Bali, een vierdaagsche tocht over dit eiland, door C. E. Croiset van Uchelen (slot). — Een en ander over „Slametans" en enkele hieraan verbonden gebruiken, door Ch. F. Dumont (slot). — Het leven en werken van een bouwkundige in Indië, in het bijonder in de Buitenbezittingen, door G. D. Langereis (slot).

Gezondheidsleer voor de Indische scholen.

Bij G. B. van Goor Zonen te Gouda verscheen een „Leesboek over gezondheidsleer voor de Indische scholen, door Th. J. A. Hilgers en F. H. N. Bloemink. Met teekeningen van W. K. de Bruin."

Van een werkje als dit kan nu eens met het volste recht getuigd worden, dat het in een lang gevoelde behoefte zal voorzien. Dat in Indië de hygiënische toestanden nog zeer veel te wenschen overlaten, zal iedereen moeten toegeven, die bijv. wel eens gehoord heeft van Tillema's „Kromoblanda. Over 't vraagstuk van het wonen in Kromo's groote land", waarvan het derde deel in bewerking is. Alle pogingen, welke tot verbetering kunnen leiden in dit opzicht, verdienen op zich zelf reeds toejuiching, en dus zeker in hooge mate de poging van de schrijvers om een leesboek samen te stellen, dat op aangename en aanschouwelijke wijze de jongeren bekend maakt met de belangrijkste regelen der gezondheidsleer en hen prikkelt ze toe te passen tevens.

In een voorbericht deelen de schrijvers mede, dat vóór het afdrukken van op- en aanmerkingen van specialisten een dankbaar gebruik is gemaakt, terwijl het werkje geheel werd doorgelezen door Prof. Dr. J. J. van Loghem, Directeur van het Instituut voor Tropische hygiëne te Amsterdam.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging: *Nederlandsch-Fransche Handel.*

De heer A n c o n a, Algemeen Secretaris der Commissie voor den *Nederlandsch-Franschen Handel*, verzoekt ons het volgende op te nemen:

De Commissie voor den Nederlandsch-Franschen Handel te Den Haag zal 15 Sept. e.k. hare werkzaamheden aanvangen.

Gelijk bekend, is samenwerking verkregen met het te Parijs gevestigde zusterlichaam, het *Comité du Commerce Franco-Hollandais*, onder Voorzitterschap van den heer C h a r l e s D u m o n t, oud-Minister van Financiën en Voorzitter van het Syndicaat der Provinciale Bankiers.

Het doel is de handelsbetrekkingen tusschen beide landen en hunne resp. koloniën op de meest practische wijze te bevorderen; de Commissie zal zich daarbij streng buiten elke politieke actie houden en beoogt allerminst Nederland op economisch terrein van andere landen te vervreemden.

Uiteraard zal de Commissie eerst na afloop van den oorlog hare volle krachten kunnen ontplooien en zijn hare tegenwoordige werkzaamheden dan ook slechts van voorbereidenden aard.

Intusschen zijn plannen in bewerking om ook nog tijdens den oorlog den handel tusschen beide landen zooveel mogelijk gaande te houden, mede in verband met de oprichting der Export-Centrale.

Daartoe worden belanghebbenden bij den in- en uitvoerhandel met Frankrijk en Koloniën uitgenoodigd tot eene bespreking met den Alg. Secretaris der Commissie v. d. Nederlandsch-Franschen Handel te Den Haag, Denneweg 134a (Tel. 9034), tot wien eveneens belangstellenden zich om nadere inlichtingen kunnen wenden.

De Volks-Universiteit te 's-Gravenhage.

De lessen van de *Volksuniversiteit* nemen in October weder een aanvang.

Toegangskaarten zijn te verkrijgen aan het secretariaat Hooge Nieuwstraat 4a, Den Haag (Geopend van 's morgens 9½ tot 1 uur en n.m. van 2—5 uur. Zaterdags van 's morgens 9½—12½ uur).

Inlichtingen zijn aldaar te bekomen.

De leergang over *Onze Koloniën* zal omvatten:

a. Tropische gezondheidsleer door Prof. Dr. *J. J. van Loghem*, Hoogleeraar aan de Universiteit van Amsterdam. Afdeelings-directeur van het Kol. Instituut.

De volksgezondheid van Nederlandsch-Indië en de maatregelen ter bestrijding der Ned.-Indische volksziekten.

1. Omschrijving van de kennis der tropische volksziekten en van hare bestrijding. Gezondheidstoestand van Inlanders en Europeanen in de tropen, beoordeeld naar de sterfte. Ongunstige invloed van de aanraking met het Westen op de Koloniale volksgezondheid (stedenvorming, industrie, landbouw, aanleg van groote werken, toenemend verkeer). — 2. Overzicht der oorzaken van ziekte en sterfte in de tropen en ontleding der omstandigheden, die de volksziekten in de tropen bevorderen. — 3. Pokken, lepra, huid- en geslachtsziekten, trachoom. — 4. Tropische darmziekten, Mijnwormziekte. — 5. Malaria, gele koorts. — 6. Pest, beri-beri. — 7. Sanitaire organisatie (toegelicht met eenige voorbeelden: arbeidershygiëne in Deli en in de Panama-zône).

Donderdag 8 uur, elke week. Aanvang 11 October. 7 lessen.

Met lichtbeelden.

b. Huiselijk en maatschappelijk leven der Inlandsche bevolking in Ned.-Indië, door *C. Lekkerkerker*, Oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs.

1. Geboorte en kinderjaren. — 2. Jongelingsjaren. — 3. Het Huwelijk. — 4. De positie der vrouw. — 5. De Inlander als lid zijner maatschappij. — 6. Ziekte en ziektebestrijding. — 7. Sterven en lijkbezorging. — 8. Herdenking en vereering der dooden.

Donderdag 8 uur, elke week. Aanvang 10 Januari. 8 lessen.

Met lichtbeelden.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Handwerklessen.
- Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
- Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigerstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.